

IGOR SPLIT

A kulo gépezet

Stark Attila: *Kuloland*

Symposion, 2016

„Megfoghatatlan, amikor már azt hiszed, hogy megragadtad a stílusát, ráálltál a ritmusára, tévedsz: jön megint valami más, és hátra sokszorosítva, föl-nagyított firkák és kicsinyített képek, vidámpark, fa az út közepén, átlátszó autóbusz, láthatatlan emberek, címlapok és hátsófertályok, macska-nő és kutya-ember és növény-állat nincs egyetlenegy indokolatlan durvaság, agresszió és bizarrság sem, az egész olyan, mint egy óvodás paradicsomában, ami azért csupa életveszély, villám csap a nyugdíjasokba, majmok, két majom, optikai csalódás, ok nélküli és túlon túl vicces helyzetek, ha megpróbálsz részekre bontani valamit, a kádert, a kompozíciót, a folyamatot, a hangot, beleveszel a folyamatba, egyedül a hang marad, az élő szó, a palackba zárt ember, aki a pannon-tenger, a balaton, a duna hullámain, de mi ez az egész, komolyan, először azt akartam, hogy... nem is tudom... ó, a sors iróniája!”

Radovan Popović: *hanky-panky-starki. A szerzői képregény, ellentétben a filmmel, a zenével, a sporttal, Kuloland, 2016*

„A pinocchioí fogatékosságok, a lenémított kacsapali, a lelkes kerékpárosok és a puha szörnyetegek együtt jelennek meg az újjáélesztett popkultúra rabelais-i katalógusában. Az egykor petrifikált ártatlanság most elveszik, kirángatják zombifikálódott állapotából.”

Aleksandra Sekulić: *Kaleidoszkóp, sztetoszkóp, Kuloland, 2016*

Elhagyjuk a város határait, kitágul a tér, Kulocityből Kulolandbe érkezünk. Folytatás ez? Vagy mindennek a kezdete, egyfajta eredettörténet? Jó kérdés, hogy a *Kuloland*et a *Kulocity* folytatásaként vagy előzményeként kell-e lapoznunk és befogadnunk, ám lehet, hogy ez lényegtelen, mégis mintha bizonyos értelemben ez a könyv a *Kulocity* kontextusaként is értelmezhető lenne. Régóta váratott magára, széles skálán mozogva mutatja be ennek a Pestre költözött, bajai fenegyereknek az alkotói világát, a leggesztuszerűbb firkáktól kezdve az alkalmazott grafikán át egészen a festményekig. Mégsem tekinthető monográfiának, klasszikus értelemben vett képzőművészeti albumnak, ami csak a *Kuloland* hasznára válik.

A mainstream comix világtól fényévekre elrugaszkodó, annak szabályait figyelmen kívül hagyó független képregény-világ megjelenése a könyvben azzal az indifferens kérdéssel szembesít bennünket, hogy ez vajon magas művészet-e vagy épp ellenkezőleg. Lényegtelen. STARK ATTILA ismeri Magyarországon kívül eső multimédiás forgószelet, a franciákat, köztük a *Le dernier Cri*-t, akik több munkáját is kiadták már, vagy éppen *Moolinexet*, az örült francia grafikusot, aki ezúttal képes előszóval örvendeztette meg *Kuloland*et. De képben van a balkán peremén is, Belgrádban évek óta vendége a *Novo Doba* fesztiválnak, amit szerbeken kívül franciák és horvátok szerveznek. Többek között e fesztivál és a köré gyűlt alkotók szellemiségen keresztül edződött a *Kuloland*. Vagy hát mégsem teljesen igaz ez így, hiszen Stark már azelőtt elég harcképzett volt, a délszláv, és rajtuk keresztül ez a nemzetközi vonal inkább csak megerősítette állásait.

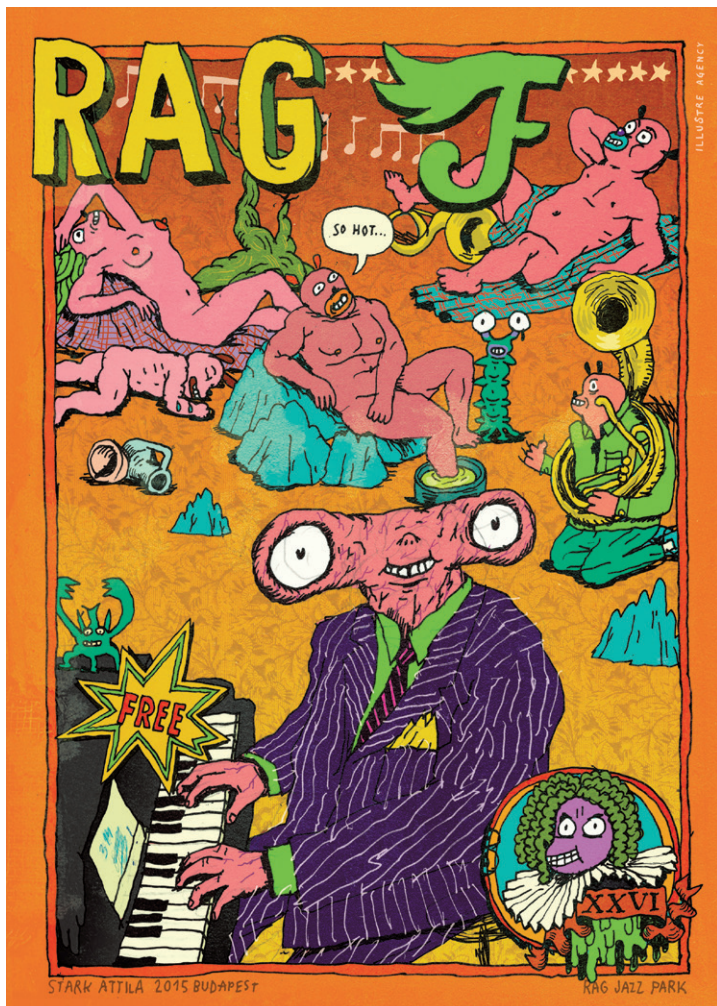
Amint felütöttem a könyvet, lenyűgözött a beleveszés és -feledkezés lehetősége, napok teltek el, mire a tizedik oldalon túljutottam, töményebb, mint egy minden ízében kortárs regény. Pedig elméletileg a képeket gyorsan, a lineáris textualitásnál gyorsabban habzsolhatjuk. Stílusát tekintve itt van-

STARK ATTILA
Kuloland (borító), 2016

nak a könyvben a starkos elemek, a mindennapi, hétköznapi élethelyzeteket spontán képépítési technikával örökíti meg, így a művek egyfajta öndokumentációvá formálódnak. Ami a tartalmi összetettséget illeti, a *Kuloland* már jóval inkább operál fiktív elemekkel, mint ahogyan azt a *Kulocity* tette. Ezzel párhuzamosan pedig a rideg, idegesítő, de mégis bizonyos tekintetben szórakoztató realitásba pörget minket. Itt vannak most a majmok helyett az ufófejú idegenek, néhány haszonjármű, és mindenekelőtt a markológépek és egy kellemesnek tűnő pokol. De ez a kellem persze szimpla félrevezetés. Csak hát figyelni kell, nem elég átsiklani a lapok felett. Valami olyasmi, hogy elidegenedtünk a hétköznapi pokoltól, attól, ami itt és most van, és ha ezek a rajzok, vázlatok, szövegfoszlányok fel is mutatnak ebből valamit, képesek vagyunk ezt észre se venni. De Stark fogja és jól megtekergeti a kaleidoszkópot, színesen kavargó változások gyors egymásutánját mutatja, folyamatosan visszatér ugyanoda, úgy, hogy már nem mehetünk el a koponya- és csonthegyek mellett. Néha megrendítően gúnyos tud lenni a *Kuloland*. De térjünk vissza még egy kicsit Stark formai megoldásaihoz. A dinamikus ecsetvonások, elfolyások, fröcskölések mellé még belevés, ír, ragaszt vagy rárajzol a felületre, továbbá a javítások nyomait sem tünteti el. Összemossa a kódokat a gyermeki, filctollas írka-fírka és a jól megtervezett, profeszszionális módon kivitelezett vizualitás között. Mintha azt is sugallni akarná ezzel, hogy képtelenek vagyunk az őszinteségre, így visszatér a gyermeki őszönösségre, a könyvben található megnyilatkozások, szövegfoszlányok mind őszinték, kegyetlenül azok. A lázadó színek, a radikálisan beszólógatos szövegek, a szövegfeccnikre vonatkozó „nem érdekel” attitűd, a koponyák, a szörnyek, az erőteljesen jelen lévő szexualitás mind elmoszák a határokat gazdag és szegény között, ember és állat között, repülő macska, ember és ufófejú idegen között, az idioták és a hatalmon lévők között, a jó érzés és az erőszak között. Teszi mindezt egyfajta féktelen találekönységgel, amit átítat a lefegyverző közönségesség. Perverz pónik, leszopott szívárvány, buja teremtmények, néha mintha Alfred Jarry, Raymond Roussel vagy William Burroughs is átsétálna vagy felbukkanna *Kuloland* valamelyik szögletében. De nem időznek itt sokat, nehogy áldozataivá váljanak a rajzolt macskákat rejtett szenvedélyének.

STARK ATTILA
Kuloland (belső oldalak), 2016

Stark egy minden ízében összetett alkotó, akit lehetetlen kategorizálni, műveiben megbújik a képzelet paradoxona, összeolvad valóság és fantázia, már nem különválasztható egymástól. A *Kuloland* intelligens, ugyanakkor a brutalitásig nyers könyv. Stark alkotói hozzáállásába felszívódik a divat, a reklám, a zene, a hétköznapi tárgyi és érzelmi világa, hogy aztán lenyűgöző képeket köpjön ki magából, amiben, mint azt már említettük, jól megfér egymás mellett a fantázia és a valóság: új valóságot teremt ebben a kulolandi gépezetben. Kockázatos ez a világ, botránys és nehéz, ugyanakkor vicces, esztétikai határok nélkül, ahol a cenzúra szót még nem fedezték fel, és ahol az abszurd kiszorítja az egzisztenciális gyötrelmeket.

Stark Attila alkotásainak elvitathatatlanul közük van a street arthoz, a high end szitanyomáshoz, a comix art-hoz is, ami beépült alkotói stílusába. A street art sok esetben már ötvözi az illusztrációt, a tipográfiát, az építészetet és a grafikus design-t is. Stark számára a tervezőgrafika nem csupán szakma, hanem művészi megnyilvánulás. Legyen az kiadványterv, vászon vagy akár egy utcai falfelület, kompozícióit ugyanazok a művészi kvalitások határozzák meg: kreativitás, spontaneitás, dekorativitás, valamint figurális kompozíciók és gyakran narratív elemek. Képeit a maga által teremtett világ motívumaiból építi fel. Ami a könyvben szereplő képregényeket illeti, azok saját bevallása szerint olyan, néhány oldalas, szabad képregények, amelyekben nincs meghatározott tematika, és megfogalmazásában is inkább underground, kicsit punkosabb, hiszen nem az amerikai pókemberes stílus jellemző a szabad képregényekre, sokszor pedig autodidakta művészek csinálják. Ilyeneket készít Stark is.

A társadalmi realizmus és a legelvetemültebb fantázia keveredése a *Kuloland*ban felhasítja az entrópia szövetét és megpillanthatjuk az apokaliptiszt, olyan látomásos „képeskönyv” ez, ami egyszerre lovagolja meg az underground fanzin stratégiáit és a legeredetibb nemzetközi színvonalú grafikai kiadványok világát. Mint ahogyan azt Aleksandra Sekulić is megjegyzi a könyv előszavában, komoly egzegetikus erőfeszítést igényelne az, ha ezt a könyvet egy narratív egységként „olvasnánk”, de sokkal fontosabb ettől inkább az, hogy úgy tekintsünk rá, mint emancipált Frankensteinre, hadd rémisszen meg falvakat és városokat, emlékeztesse őket arra, hogy testvérük.

